

Diforc'hañ en Iwerzhon : Tá evit ar maouezed!

Un devezh istorel eo bet ar 25 a viz Mae 2018 en Iwerzhon. Mouezhiet ez eus bet evit nullañ 8^{vet} enkemmad Bonreizh Iwerzhon. *Tá* ("ya" en iwerzhoneg) d'ar gwir da ziforc'hañ en ur framm lezennel zo bet lavaret gant 66,4% eus ar berzhidi, frank ha sur. Ur vouezhiadeg istorel eo evit gwirioù ar maouezed, en ur vro bet dindan gwask an Iliz hag ar relijion katolik e-pad pell.

A-gleiz, ur stand evit votiñ "Ya" (gant Siobhan en he brozh velen), hag ur stand evit votiñ "Nann", a-zehoù, e Gaillimh, d'an 23 a viz Mae. sk. © Klervi Ily

Petra eo an 8^{vet} enkemmad ? Mellad 40.3.3 ar Vonreizh iwerzhonat eo, bet votet dre vouezhiadeg (66,90 %) e 1983. Embannet e vez ennañ eo anzavet gant ar Stad gwirioù kevatal etre buhez ur vaouez dougerez hag he c'hrouell pe rizhell. Mennozh an enkemmad a oa bet roet da gentañ gant gouarnamant Fianna Fail (Charles Haughey), ha votet dindan ar gouarnamant Fine Gael-Labour Party (Garret Fitzgerald).

➤ AN DIFORC'HAÑ E-MAEZ AL LEZENN

E-maez al lezenn eo diforc'hañ en Iwerzhon dibaoe 1861 (*Offences against the Person Act*), pa oa ar vro dindan sujidgezh ar Rouantelezh saoz. Bras e oa pouez an ensavadur katolik, hag ur vaouez a glaske diforc'hañ a veze kaset d'an toull-bac'h evit labourioù ret, ha diwezhatoc'h bac'het he buhez-pad (lakaet e oa bet da pevarzek bloavezh bac'h war-lerc'h). Chomet eo un torfed el lezennerzh eus

Stad Republik Iwerzhon war-lerc'h dizalc'hiezh ar vro e 1922.

➤ SAVITA, AROUEZ UR STOURM BROADEL

Marvet eo Savita Halappanavar, 31 bloaz, d'an 28 a viz Here 2012, e pennospital skolveur Gaillimh (Galway e saozneg). Dougerez e oa ar vaouez dibaoe 17 sizhunvezh, hag ur golladenn e oa-hi oc'h ober. Nac'het e oa bet gant an ospital terriñ he brazezed, dre ma veze klevet c'hoazh talm kalon ar grouell. Paouezet e oa da dalmañ daou zevezh war-lerc'h, met re ziwezhat e oa evit saveteiñ Savita. Marv ar vaouez yaouank en deus adlakaet ar gaoz war gwirioù ar maouezed er vro hag an torr-dougen choazet. Deuet eo-hi da vezañ arouez broadel ar *Pro-Choice* ("Evit an Dibab") hag ar stourm evit ar gwir da ziforc'hañ.

➤ TUD YAOUANKIZOÙ WAR AN DACHENN

Gaillimh, d'ar Merc'her 23 a viz Mae 2018. Daou zevezh a-raok mouezhiadeg vras

an 8^{vet} enkemmad. Leun-chouk eo straedoù kêr gant touristed ha tud ar vro. E penn William Street ez eus tud gwisket ganto ticheurtoù gwer ha gwenn ha dirazo, tud all gwisket e roz ha ruz. Stourmerien an *Nil* ("nann" en iwerzhoneg) hag an *Tá* ("ya" en iwerzhoneg) a chom e-pad eurvezhioù da reiñ traktoù ha da ditouriñ an dud. Ne vez tamm komz ebet kene-trezo pe dost. Ur pemzek bennak a dud yaouank ha koshoc'h a zo e pep strolladig.

➤ UR C'HOULZAD TENN

Evit Siobhan, a stourm abaoe mizvezhioù gant *TogetherForYes*, e "*teu an aergelc'h da vezañ start etre an daou du, gant tabutoù e-leizh. Ez personel, ne 'm eus ket bet chao gant stourmerien an Nil, ne gomzan ket ganto. Met poent eo e vefe echu gant ar vouezhiadeg, skuizh-marv eo ar stourmerien*". Aoife (anv kemmet) a lavar-hi "*eo diaesoc'h e-keñver from eget mouezhiadeg an 22 a viz Mae 2015, evit gwir an heñvel-revidi da zimeziñ. An diforc'hañ a sell ouzh*

Ul lid e koun Savita Halappanavar, marvet e 2012 gant ar babig a oa o tougen, e Gaillimh e 2015.
sk. © Klervi Ily

ar vaouez hag he frankiz, ha pouez strizh an Iliz a zo warnomp dibaoe kantadoù a vloavezhioù. Tud an Nil zo stanket en un Iwerzhon kozh, ha n'eo ket ma hini."

➤ CHEÑCHET SKEUDENN AR VRO ?

Diskouezet eo bet gant Iwerzhoniz, d'ar 25 a viz Mae 2018, evit an eil gwech e tri bloaz, goude mouezhiadeg evit an dimeziñ heñvelrev, eo tavet o aon rak ar relijion hag hengounioù kozh ar vro. Iwerzhon a vez skeudennaouet alies gant ar mediaoù estren evel ur vro gatolik ha mirelour. Padal, ar votadeg istorel-se a zo ur brouenn ouzhpenn eus soñjoù Iwerzhoniz war ar goulennou sokial ha relijiel hiziv an deiz.

Ur vro lezennet gant ar relijion, an dogm hag an aon e oa Iwerzhon gwechall. An "*Tá*" zo ur flac'had vras d'an holl stereotipoù-se hag un araokadenn bras-meurbet evit yaouankiz ar vro en amzer-da-zont.

Klervi Ily

Komzoù ur stourmer evit an Tá

Ar vouezhiadeg he deus sachet evezh maouezed niverus, evel-just. Paotred a stourm ivez avat, evit gwirioù o mamm, o c'hoarezed pe o mignonezed. Troc'h-kaoz gant Joe Loughnane, unan eus pennoù *TogetherForYes* e Gaillimh.

Ur strolladig stourmerien evit ar Tá, en o zouez emañ Joe Loughnane (e-kreiz, gant ur baperennig).

Petra ho peus graet gant *TogetherForYes* e Gaillimh er mizvezhioù tremen ?

Stourmer evit *Galway Pro Choice* ha *People Before Profit* on abaoe bloavezhioù. Kalz amzer ha startijenn am eus lakaet war dachenn ar c'hengred gant ar maouezed, ha dreist-holl dibaoe marv Savita. Komz ha kendrec'hiñ an dud zo bet pal *TogetherForYes* e-pad ar mizvezhioù tremenet. Er penn-kentañ e oa kentoc'h brudañ ar vouezhiadeg ha da-heul eo bet mont a dor da dor ha reiñ paperioù titouriñ. Ha komz gant an dud diwar-benn mennozh an "dibab" dreist-holl.

Perak eo bet a bouez evidout, ur paotr, stourm evit ar vouezhiadeg-se ?

Ar c'hengred. Ar maouezed a vez o stourm en ur bern strolladoù, hag estreget e strolladoù evit difenn o gwirioù dezho. Ar santimant am eus bet e oa ezhomm da gaout muioc'h a baotred evit stourm en o c'hichen evit ar vouezhiadeg-se. Merzet em eus gant an 8^{vet} enkemmad e oa an

hanter eus va mignoned, maouezed anezho ha digevatal diouzhomp, paotred, evit ar Stad. N'o doa nemet un dibab bihan e-keñver o c'horf dezho. Ne c'hellen ket asantiñ d'an dra-se ken. Sokialour ha stourmer enep-gouennelour on, ha c'hoant am eus bet da stourm gant kumuniezhioù hag en em sante lakaet a-gostez gant ar Stad.

Peseurt pouez he deus ar relijion er gevredigezh en Iwerzhon ha war gwirioù ar maouezed ?

Disoc'h ar vouezhiadeg en deus diskouezet e fell da Iwerzhoniz disparitiañ an Iliz hag ar Stad. An Iliz katolik he deus lakaet ar pouez bras war ar vot *No*. E lec'hioù zo er vro o doa aon an dud da glask gouzout hiroc'h diwar-benn koulzad ar *Yes*. Hor skolioù hag ospitalioù a zo mestroniet gant an Iliz hag ar feiz, met ar votadeg-se he deus cheñchet an dra-se. Diskouezet o deus ar maouezed e c'hellent terriñ kontroll an Iliz war hor c'hevredigezh.

Komzoù dastumet gant K.I.